

آنچه در دوران مبارزات انقلابی در زنجان گذشت

یکی از مهمترین ویژگی‌های منحصر به فرد انقلاب اسلامی در زنجان، حضور زنان در راهپیمایی علیه رژیم بود. برای نخستین بار در کشور و در جریان انقلاب، زنان زنجان در روز نهم شهریور ماه ۵۷ بدون حضور مردان دست به راهپیمایی آرام زدند، که این حرکت نمادین الگویی برای سایر شهرها محسوب شد و نشان از آگاهی و هوشیاری زنان زنجان داشت.

در دوران انقلاب اسلامی تمامی استان‌ها و شهرهای کشور درگیر مبارزه با رژیم ستم‌شاهی بودند که در این میان استان زنجان نیز نقش ویژه‌ای در برخورد با استبداد داشت، بر همین اساس پرویز فتح‌الله پور پژوهشگر و استاد دانشگاه در یادداشت ارسالی به دفتر خبرگزاری دفاع مقدس در زنجان به تبیین این نقش پرداخته است.

اگر میزان اهمیت یک رویداد را در دامنه تأثیرگذاری آن بدانیم، بی‌شک مهمترین رویداد تاریخ معاصر ایران، وقوع انقلاب اسلامی و پیروزی آن در بهمن ماه ۵۷ می‌باشد. در تاریخ ۱۵۰ ساله‌ی ایران، مردم این ملک با اتفاقات سرنوشت ساز و مهمی از قبیل جنبش تنباکو، انقلاب مشروطه و نهضت ملی کردن نفت مواجه بوده‌اند که هر یک در جای خود از اهمیت و تأثیر غیر قابل انکاری برخوردار بوده‌اند. ولی آنچه که مسلم است هیچ یک از این رویدادها قابل مقایسه با انقلاب اسلامی نیستند. دلیل این ادعا نیز میزان و دامنه‌ی تأثیری است که این حرکت از خود بر جایگذاشته است.

تأثیر وقوع انقلاب اسلامی در سرنوشت ایران و ایرانیان به قدری وسیع است که شاید موردی را در ایران نتوان یافت که متأثر از آن نبوده باشد. تغییر رژیم سیاسی تغییر بنیادین ایدئولوژی حاکم بر جامعه و به تبع آن دگرگونی در محتوای نظام آموزشی و تأثیر فرهنگی آن بر مردم، وقوع جنگ تحمیلی و تبعات و نتیجه‌ی آن، دگرگونی ساختار اقتصادی از جمله تأثیرات و تبعات پیروزی انقلاب اسلامی است.

بی‌تردید شکل‌گیری حادثه‌ی عظیمی همانند انقلاب نیازمند داشتن زمینه‌ها، بسترها، علل و عوامل متعددی است که وقتی همه‌ی آنها کنار هم قرار می‌گیرند، منجر به وقوع حادثه‌ای می‌شوند. این قاعده در مورد انقلاب اسلامی نیز صادق بوده است. در کنار فراهم آمدن زمینه‌ها و بسترهای مساعد، بسیج عمومی و مشارکت مردمی یکی از شروط ضروری پیروزی هر انقلابی است.

در جریان انقلاب اسلامی شاهد یکی از کم سابقه‌ترین بسیج عمومی و مشارکت‌های فراگیر قشرها و طبقات مختلف اجتماعی در شهرها و مناطق مختلف بوده‌ایم. شکی نیست در پیروزی این حادثه‌ی عظیم قشرها و طبقات مختلف اجتماعی شهرها و مناطق گوناگون کشور نقشی داشته‌اند و هر کدام به فراخور استعداد و توان خود سهمی در این ماجرا به خود اختصاص داده‌اند. شهرهایی مانند تهران، تبریز، اصفهان، مشهد، شیراز، بویژه تهران با توجه به پتانسیل‌های بالای جمعیتی، صنعتی، اقتصادی، فرهنگی و جغرافیایی خود نقش برجسته‌تری در پیروزی انقلاب ایفا کرده‌اند. ولی این دلیلی نمی‌شود که از نقش شهرهایی مانند زنجان چشم‌پوشید. اتفاقاً شهر زنجان با قابلیت‌ها و پتانسیل‌های خود آن هم سی سال پیشتر، نقشی که در انقلاب اسلامی ایفا نموده فراتر از حد انتظار بوده است. نام زنجان همواره به واسطه رویدادهای اتفاق افتاده در آن و یا به دلیل

شخصیت‌های تأثیرگذارش در تاریخ یک‌صد ساله ایران و حتی پیش از آن در محافل سیاسی کشور مطرح بوده است. هرچند جریان مبارزه با رژیم پهلوی به دوران پیش از کودتای ۲۸ مرداد ۳۲ و دوره‌ی نهضت ملی برمی‌گردد.

هرچند در جریان مبارزات، گروه‌های مختلف از جمله گروه‌های چپ و ملی نیز حضور داشتند، ولی پس از کودتای ۲۸ مرداد رژیم توانست به کمک قدرت‌های خارجی جو خفقان و وحشت ایجاد نماید و اغلب گروه‌های مبارز را به حاشیه رانده، به موضوع انفعالی بکشاند. در این میان تنها گروه‌های مذهبی بودند که به رهبری امام خمینی(ره) از سال ۴۲، رهبری مبارزه را برعهده گرفتند و رژیم نتوانست این طیف وسیع را بطور کامل منفعل و منزوی نماید.

با بررسی و مرور منابع و اسناد انقلاب اسلامی ملاحظه می‌شود که گروه‌های مذهبی زنجان از جمله نخستین شهرهایی بودند که پس از آغاز مبارزات امام خمینی(ره)، به جریان مبارزات پیوستند و با آن همراهی کردند. افراد برجسته‌ی این گروه کسانی بودند که همواره به قم رفت و آمد می‌کردند و برخی نیز حوزه و درس امام را درک کرده بودند. از معروف‌ترین چهره‌های انقلابی که رهبری مبارزات را به عهده گرفتند، می‌توان به آقایان سید هاشم موسوی، سید مجتبی موسوی، سیدعزالدین حسینی، قربانعلی ذوالقدر، حاج رضا فقاہتی و غیره اشاره کرد که هرکدام درمقاطعی از سال ۴۲ تا ۵۷ در مبارزات حضور جدی داشتند.

از نکات جالب و قابل توجه در مبارزات مردم زنجان با رژیم سلطنتی این بود که برخی از رهبران مذهبی مخالف در شهر از اواخر دهه‌ی ۴۰ و تا اواسط دهه‌ی ۵۰ برای رسیدن به هدف نهایی، یعنی ساقط کردن رژیم شروع به کادرسازی نمودند. بدین شکل که از طریق فعالیت‌های علمی و فرهنگی سعی در جذب جوانان و افراد مستعد، پرورش و بازسازی فکری و ایدئولوژیکی ایشان داشتند، تا بدین طریق هم در مقابل فعالیت‌های مخرب فرهنگی رژیم بایستند و هم جهت مبارزه، نیروهای قابل اطمینان و اتکاء داشته باشند و دیگر اینکه در مقابل فعالیت‌های گروه‌های چپ و مارکیست مصونیت ایجاد نمایند.

از جمله می‌توان به تشکیل انجمن‌هایی مانند: «انجمن جوانان عصر مهدیه» با محوریت مرحوم حجت‌الاسلام سید مجتبی موسوی، «مکتب تشیع» با مدیریت حاج بیوک خاتمی، «مکتب جعفری» در مسجد اسحاق میرزا با محوریت آقایان شجاعی و مرحوم سید مجتبی موسوی اشاره کرد که در این اجتماعات افراد مختلف به تفسیر قرآن و نهج البلاغه با ایدئولوژی انقلابی می‌پرداختند.

از اقدامات مهمی که از ماه رمضان سال ۵۵ توسط متولیان برخی مساجد در جهت ایجاد و تعمیق بخشی ایدئولوژی انقلابی در میان مردم شهر زنجان صورت گرفت، دعوت از برخی وعاظ و سخنرانان غیر بومی برای سخنرانی در ایام ویژه‌ای مانند ماه رمضان و محرم بود که پیش قدم این حرکت متولیان مسجد دمیریه بودند که پس از آن، مساجدی مانند ولیعصر(عج) و حسینیه‌ی اعظم نیز از آن تأسی گرفتند. این جریان که پیش از انقلاب اسلامی شروع شده بود، در ایام اوج انقلاب نیز در زنجان ادامه یافت و افراد سرشناس و مهمی در این ماجرا به سخنرانی و خطابه پرداخته و روحیه‌ی انقلابی مردم زنجان را تشدید و تهییج کردند.

از معروفترین چهره‌هایی که در سخنرانی‌ها حضور داشته و تأثیرگذار بودند می‌توان از آقایان علی اکبر رضوانی، هادی غفاری، عبدوس و آیت‌ا... مشکینی نام برد.

با آغاز انقلاب اسلامی که به اتفاق نظر محققان، پس از قیام ۱۹ دی ۵۶ مردم قم شروع شد، شهر زنجان نیز از جمله شهرهای پیشرو در انجام راهپیمایی‌ها و تظاهرات علیه رژیم بود. مبارزات انقلابی مردم زنجان در مقایسه با سایر شهرهای کشور از ویژگی‌های منحصر به فردی برخوردار است.

از جمله ویژگی‌های برجسته‌ی انقلاب مردم زنجان می‌توان به این نکته اشاره کرد که، زنجان از نخستین شهرهایی است که پس از قم اقدام به تظاهرات علیه رژیم نموده است. زمینه‌های بسیج سیاسی مردم زنجان از تابستان سال ۵۶ با حضور سخنرانانی مانند علی اکبر رضوانی، آیت‌ا... مشکینی و هادی غفاری به مرکزیت مسجد ولی عصر و با هدایت آیت‌ا... سید هاشم موسوی فراهم شده بود.

نخستین تظاهرات مردمی در زنجان علیه رژیم از ساعت ۹ شب ۲۵ دی‌ماه ۵۶ انجام گرفت. بهانه‌ی آغاز راهپیمایی نیز ممانعت نیروهای امنیتی از سخنرانی هادی غفاری در مسجد ولی عصر و بستن درهای مسجد بود که وقتی مردم با این حرکت مواجه شدند، به طور خودجوش در دسته‌های مختلف تجمع نموده، نخستین تظاهرات رسمی را علیه رژیم به پا نمودند.

چهل‌م شهدای قم بهانه‌ی دیگری بود برای اعتصاب بازاریان و برگزاری مجلس ترحیم برای شهدای قم، که این عمل موجب خشم نیروهای امنیتی رژیم شد. در طول دو ماه باقی مانده تا پایان سال ۵۶ فعالیت‌های ساواک از یک سو و برنامه‌ریزی‌ها و فعالیت‌های انقلابیان از سوی دیگر ادامه داشت. هر چند که تظاهرات علنی و راهپیمایی انجام نمی‌گرفت ولی اوضاع، آرامش قبل از طوفان بود. با آغاز سال ۵۷ فعالیت‌های انقلابی شتاب بیشتری گرفت. به طور پراکنده درگیری‌هایی صورت می‌گرفت و حملاتی به نیروهای انتظامی و امنیتی توسط جوانان انقلابی انجام می‌شد.

نخستین اعتراض علنی در سال ۵۷ در شهر زنجان، در روز نهم فروردین یعنی روز چهل‌م شهدای تبریز اتفاق افتاد. در این روز شهر به حالت اعتصاب درآمد و مجلس ترحیم شهدای تبریز برگزار شد. روز دهم فروردین تظاهرات مردمی علیه رژیم با حمله نیروهای انتظامی مواجه شد و عده‌ی زیادی مجروح و بازداشت شدند. در روز هیجدهم اردیبهشت تشییع پیکر داود میرزایی دانشجوی زنجانی دانشگاه آذربادگان تبریز که در آن شهر به شهادت رسیده بود، دلیل دیگری برای تظاهرات علیه رژیم بود. فاصله‌ی میان اردیبهشت ماه تا شهریور سال ۵۷ با فعالیت فراگیر مساجد به ویژه مسجد ولی عصر مواجه بود که با حضور سخنرانان مختلف بومی و غیر بومی حملاتی علیه رژیم انجام می‌گرفت.

از پنجم شهریور ۵۷ تظاهرات خیابانی دوباره در زنجان آغاز شد. در این تظاهرات مردم انقلابی زنجان نخستین شهید را با نام احمد مرتضایی تقدیم انقلاب اسلامی کردند.

یکی دیگر از مهمترین ویژگی‌های منحصر به فرد انقلاب اسلامی در زنجان، حضور زنان در راهپیمایی علیه رژیم بود. برای نخستین بار در کشور و در جریان انقلاب، زنان زنجان در روز نهم شهریور ماه ۵۷ بدون حضور مردان دست به راهپیمایی آرام زدند، که این حرکت نمادین الگویی برای سایر شهرها محسوب شد و نشان از آگاهی و هوشیاری زنان زنجان داشت. تظاهرات

مردم زنجان علیه رژیم به طور مداوم ادامه یافت. در کنار تظاهرات، اعتصابات مردمی و تعطیلی بازار، مغازه‌ها و مدارس نیز از مهرماه سال ۵۷ تبدیل به یکی دیگر از شیوه‌های مبارزاتی مردم علیه رژیم شد. از راهپیمایی‌های برجسته مردم زنجان در ماه مهر می‌توان به راهپیمایی ۱۴ مهر به مناسبت چهلم شهید مرتضایی و تظاهرات ۱۵ و ۱۶ مهرماه اشاره کرد که در راهپیمایی ۱۶ مهرماه چهار نفر به نام‌های اصغر حیدری، عبدالحسین جلیل خانی، منصور اصولی و ابوالفضل آدینه‌لو به شهادت رسیدند.

روز ۲۴ مهرماه، مصادف با چهلم شهدای ۱۷ شهریور، یکی از عظیم‌ترین تظاهرات زنجانی‌ها علیه رژیم صورت گرفت که در این تظاهرات علاوه بر زخمی‌های فراوان، دو نفر به نام‌های مجتبی ارفعی زرنندی و اسماعیل رستمی به شهادت رسیدند. روزهای ۲۵، ۲۶ و ۲۷ مهرماه تظاهرات همچنان ادامه یافت.

حضور برجسته و پررنگ فرهنگیان و معلمان زنجانی در تظاهرات و راهپیمایی‌ها و همچنین سازماندهی و هدایت انقلابیان از ویژگی‌های دیگر انقلاب اسلامی در زنجان است. با مروری بر فعالان اصلی انقلاب در زنجان و بررسی خاستگاه طبقاتی ایشان، معلوم می‌شود که اغلب آنها متعلق به قشر تحصیل کرده و از نیروهای آموزش و پرورش و معلمان بوده‌اند که این خود در جهت همراهی دانش‌آموزان و خانواده‌های ایشان با جریان انقلاب، تأثیرگذار بوده است. اعتصاب معلمان و دانش‌آموزان و تعطیلی مدارس از راه‌های دیگر مبارزات مردمی علیه رژیم بود که از همان مهرماه سال ۵۷ در زنجان به دفعات به انجام می‌رسید.

رویداد منحصر به فرد دیگری که در جریان انقلاب اسلامی فقط در زنجان اتفاق افتاد، راهپیمایی کامیون‌داران زنجان سوار بر کامیون‌های خود در روز ۲۹ مهرماه ۵۷ بود، حدود ۴۰۰ کامیون در خیابان‌های شهر به راه افتادند و اعتراض خود را به رژیم اعلام کردند. این حرکت که بیش از ۴ ساعت به طول انجامید در نوع خود ابتکاری، جالب و قابل توجه بود که در هیچ شهر دیگری مشابه آن تکرار نشد.

تظاهرات و راهپیمایی‌ها در آبان ماه نیز با شدت تمام ادامه داشت. ویژگی این ماه حضور نیروهای گارد شهربانی برای مقابله با انقلابیان در شهر و نیز رادیکال شدن مبارزات مردمی و تخریب ادارات و اماکن دولتی و حمله به نیروهای دولتی توسط مردم و جوانان انقلابی بود. در تظاهرات ۱۶ آبان ماه ۵۷ پنج نفر از انقلابیان شهید و ۳۸ نفر مجروح شدند. روزهای ۱۸ و ۲۵ آبان‌ماه نیز شاهد تظاهرات مردمی در شهر بودیم. شدت مبارزات مردمی در آبان‌ماه به حدی بود که خبر تظاهرات و مبارزات مردم زنجان و برخورد نیروهای گارد با ایشان به شهرهای دیگر نیز رسیده بود. تا جایی که در برخی شهرها مانند تهران مردم شعار می‌دادند: «زنجان شده فلسطین، مردم چرانشتین»

در آذرماه ۵۷ مبارزات مردمی زنجانی‌ها همپای مردم سایر شهرهای کشور ادامه یافت. روز ۱۰ آذر تظاهرات مردمی انجام گرفت که منجر به درگیری میان تظاهرکنندگان و نیروهای دولتی شد. در این ماه برای مقابله با رژیم شاهد حمله و حتی تیراندازی نیروهای انقلابی به سوی نیروهای دولتی و انتظامی بودیم.

از دیگر ویژگی‌های منحصر بفرد انقلاب اسلامی در زنجان این بود که در آذرماه سال ۵۷ عده‌ای از انقلابیان جمعیتی را تحت عنوان «جمعیت خیریه‌ی اسلامی زنجان» تأسیس کردند تا بدین طریق از کسانی که به خاطر حضور و مشارکت در انقلاب

دچار خسران و زیان شده‌اند، حمایت و پشتیبانی نمایند. همچنین در دی‌ماه نیز با سرمایه‌ی برخی از بازاریان فروشگاه‌های تعاونی «اسلام و امام خمینی» تشکیل شد تا بدین‌وسیله کمبود کالاهای اساسی مردم را که به دلیل اعتصاب و تعطیلی بازار ایجاد شده بود، تأمین کند. این فروشگاه‌ها شعبات متعددی داشت.

در روزهای ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۱۴ آذرماه تظاهرات مردمی انجام گرفت که در جریان تظاهرات روز یازدهم یکی از انقلابیان به نام نقی بنایی به شهادت رسید. روزهای ۱۹ و ۲۰ آذرماه مصادف با تاسوعا و عاشورای حسینی بود که راهپیمایی‌ها در این روزها با شدت بیشتر ادامه یافت.

از نیمه‌ی دوم دی‌ماه به دلیل حضور شاپور بختیار در رأس دولت تعداد، دامنه‌ی تظاهرات و راهپیمایی‌ها در زنجان گسترده‌تر از سابق شد و تقریباً همه روزها، شهر شاهد حضور مردم انقلابی در خیابان‌ها و تظاهرات علیه رژیم بود. در جریان درگیری‌های روز ۹ دی‌ماه جوانی به نام محمد شجاعی به شهادت رسید و عده‌ای دیگر زخمی شدند.

ماه بهمن، ماه پیروزی انقلاب اسلامی، اوضاع در شهر زنجان تقریباً به آرامی سپری شد. به دلیل فرار شاه از کشور، ضعف دولت بختیار، حتمی شدن پیروزی انقلاب و فرار افراد برجسته، وابسته‌ی به دولت به خارج از کشور، دلسردی در نیروهای انتظامی و دولتی حاکم شده بود، به همین دلیل در شهرهایی مانند زنجان برخورد جدی از جانب نیروهای انتظامی با مردم انجام نگرفت.

تنها نقطه‌ی تأسف انگیز در شهر زنجان دقیقاً در شب پیروزی انقلاب اسلامی، یعنی شب ۲۲ بهمن‌ماه ۵۷ اتفاق افتاد. در این شب در نتیجه‌ی درگیری نیروهای شهربانی با مردم انقلابی و تیراندازی مأموران از درون ساختمان شهربانی به مردم، ۴ نفر از انقلابیون و همشهریان زنجان به نام‌های حجّت‌الاسلام دهستانی، اسماعیل فلاح، نجف‌علی خدایی و هدایت‌ا... زمانی به شهادت رسیدند.

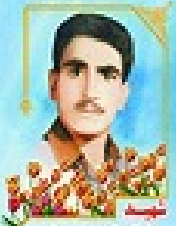

در بهار آزادی جای شهدا خالی

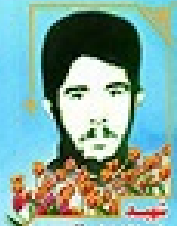
سی و هفتمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی مبارکباد

شهدای انقلاب شکوهمند اسلامی

در استان زنجان

اباصالت سهرابی
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۲

ابوالفضل آدینه لوی
تاریخ شهادت: ۵۲/۸/۲۶

احمد مرتضایی
تاریخ شهادت: ۵۲/۶/۲۲

منصور اصولی
تاریخ شهادت: ۵۲/۸/۲۲

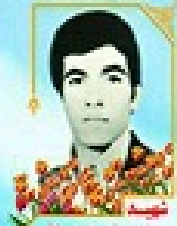
اسماعیل فلاج
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۱

اصغر جعفری
تاریخ شهادت: ۵۲/۸/۲۲

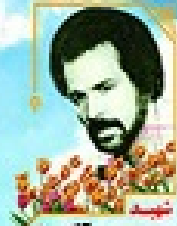
عباس سهرابی
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۲

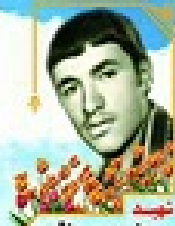
شعبان شعبانی
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۱

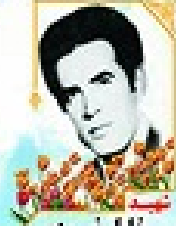
شهرت علی محمدی
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۱

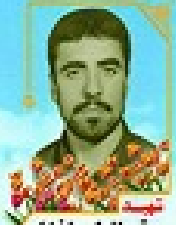
سید مهدی آغا میرالی
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۵

داود میرزانی
تاریخ شهادت: ۵۲/۲/۱۸

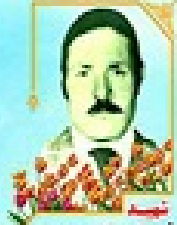
خلیل نوروزی
تاریخ شهادت: ۵۲/۸/۲۲

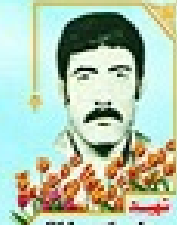
فرزادعلی افشار
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۸

فیسال اله نجفی
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۱

فرهاد علی غومویی
تاریخ شهادت: ۵۲/۹/۲۲

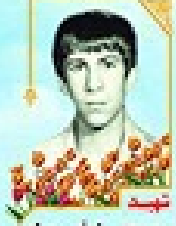
علی ریح چاکلو
تاریخ شهادت: ۵۲/۸/۲۰

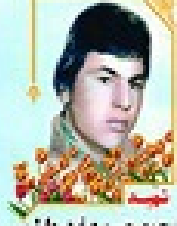
علی ارشد علی اکبری
تاریخ شهادت: ۵۲/۹/۲۹

عبدالحسین جعفری زاده
تاریخ شهادت: ۵۲/۸/۲۲

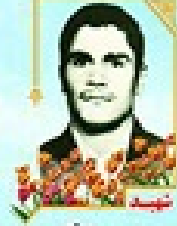
سید مهدی ارغنی زندی
تاریخ شهادت: ۵۲/۷/۲۷

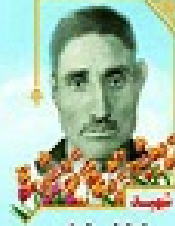
مهدد حسن دخت ها شمی
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۱

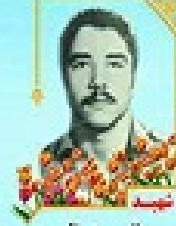
مهدد علی شهبانی
تاریخ شهادت: ۵۲/۹/۲۹

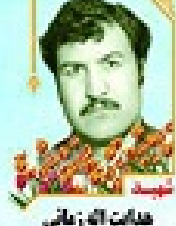
حوسین جوادی
تاریخ شهادت: ۵۲/۶/۲۲

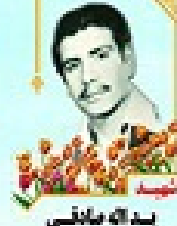
تیمینلی جعفری
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۱

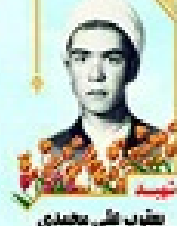
فایس شهبانی
تاریخ شهادت: ۵۲/۸/۲۲

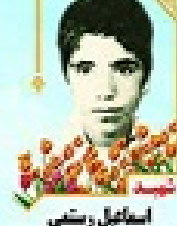
هدایت اله زمانی
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۱/۲۱

سید اله غادیمی
تاریخ شهادت: ۵۲/۱/۲۲

بهورب علی محمدی
تاریخ شهادت: ۵۲/۱۲/۲۲

اسماعیل رستمی
تاریخ شهادت: ۵۲/۷/۲۲

مستعلی انگری (تجف)
تاریخ شهادت: ۵۲

وَالْأَحْسَبِينَ الَّذِينَ قَبِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبَا أَسِيْبًا

منصور اصولی

اصغر حیدری عبدالحسین جلیخانجی ابوالفضل آدیندلو
جاوید باد خاطرہ شہیدان بختون خفہ خلق مسلمان

بار دیگر شہر قہر مار پور زنجار شہد عا خلع قہر نامہ خود شد
وہاں پر تیرہ ماہ تک کھن زینع با حق جوہ در ۱۶ اگست ۱۳۵۲ء مطابو با
۶ ذیحجہ با پور و حشیہ در خیمان شہاد پہلو صدر «حل من فاجر»
حینر لا بہر شگاہ زہر عالمقدشہان الاخرین جلیخانجی حکومت اسلامخ
مشیت دلدند ما جوانان مسلمانمخ انزجار از رژیم مطلق پہلوی و بعنوان لاریز
ہمیشگی و تقیب لہ شہدک روز شنبہ ۲۴ اگست از ساعت ۲ ای ۵ در -
مسجد اسحق میرزا بہ خاطرہ حماسہ آفرینشہان در سوک شہیم

IRIBNEWS

خبرگزاری صدا و سیما

IRIBNEWS

خبرگزاری صدا و سیما

IRIBNEWS

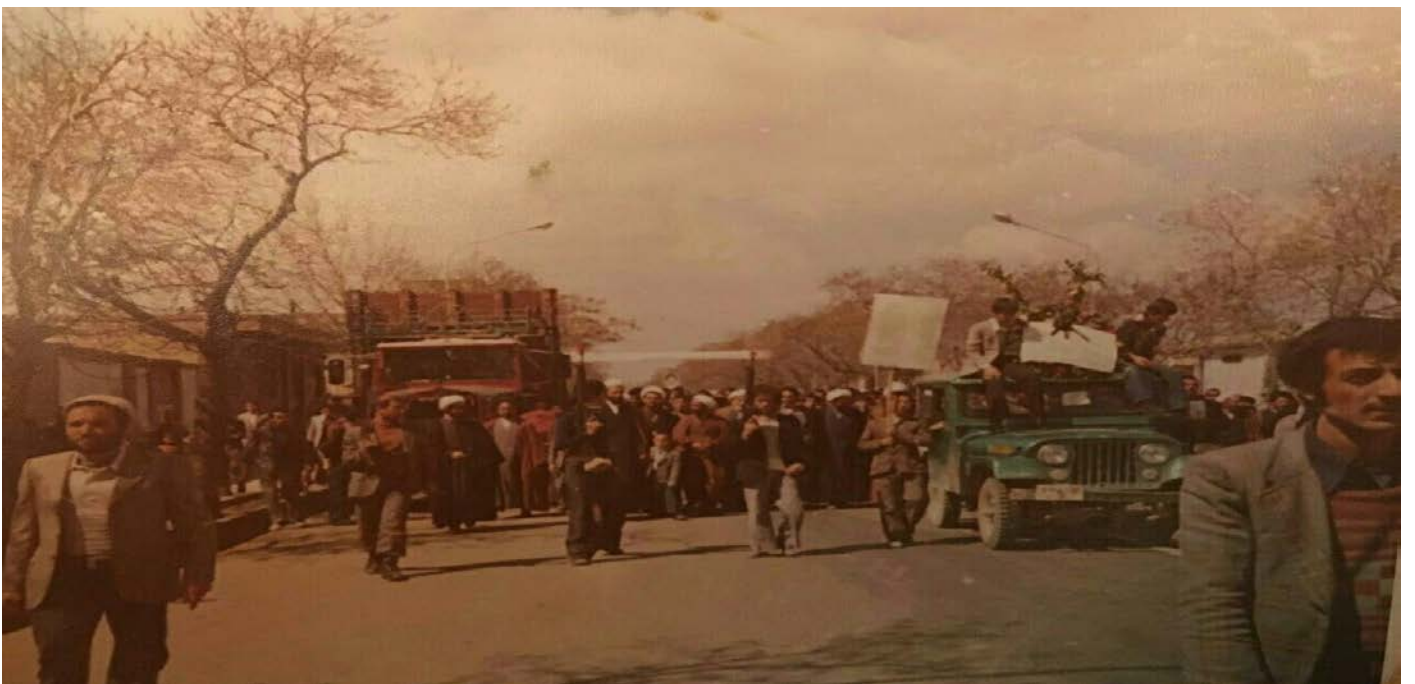
خبرگزاری صدا و سیما

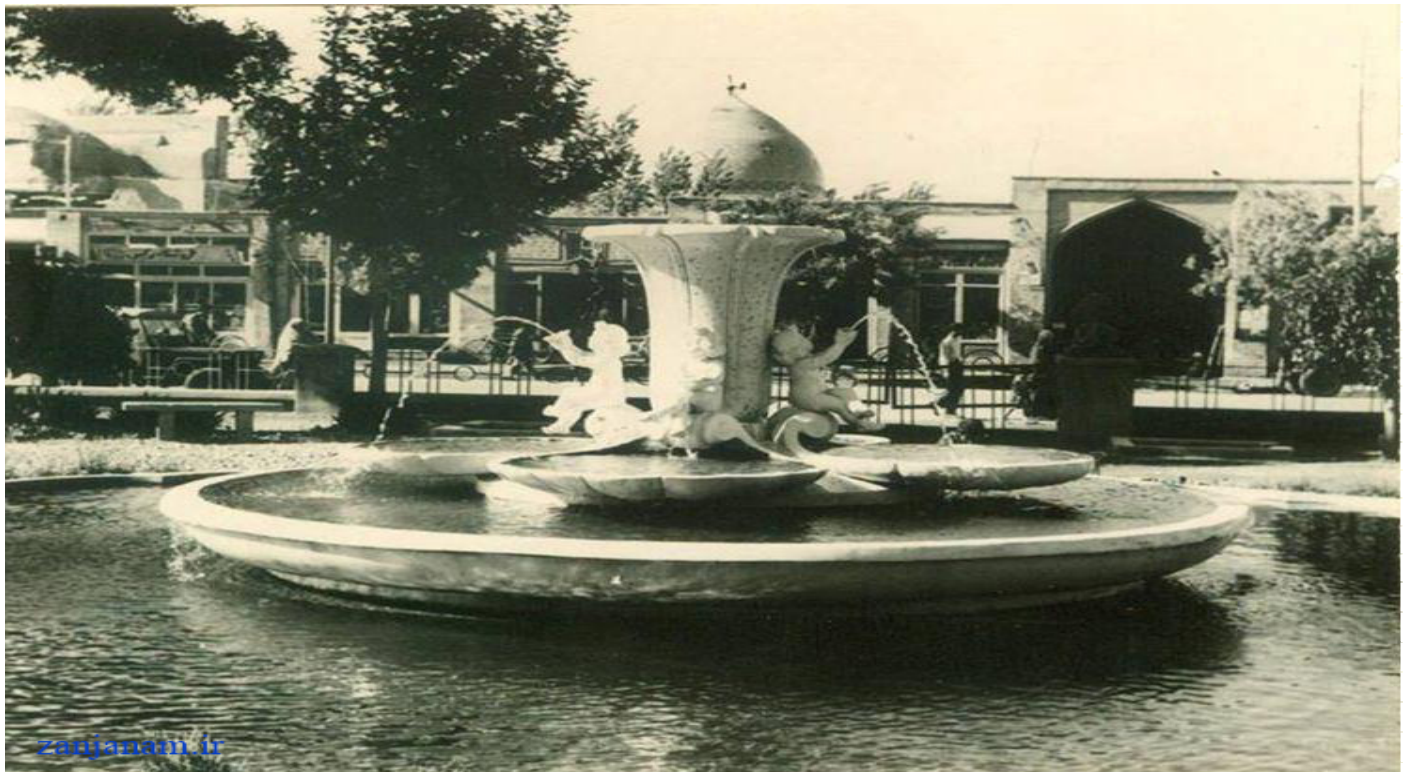

@asilzanganilar

@asilzanganilar

@asilzanganilar

